

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Министерство на правосъдието на Република България, mjs.bg. Разрешението за повторно публикуване на този неофициален превод е предоставено единствено за целите на включването му в базата данни HUDOC на ЕСПЧ.

© Ministry of Justice of the Republic of Bulgaria, mjs.bg. Permission to re-publish this non-official translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪД ЗА ПРАВАТА НА ЧОВЕКА

ЧЕТВЪРТО ОТДЕЛЕНИЕ

ДЕЛО ЙОТОВА СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

(Жалба № 43606/04)

РЕШЕНИЕ

СТРАСБУРГ

23 октомври 2012

ОКОНЧАТЕЛНО

23/01/2013

На основание член 44 § 2 от Конвенцията, настоящото решение е окончателно. То може да бъде предмет на редакционни промени.

По дело Йотова срещу България,

Европейският съд по правата на човека (Четвърто отделение), заседаващ в състав, състоящ се от:

Лех Гарлицки (Lech Garlicki), *председател*,
Давид Тор Бьоргвинсон (David Thór Björgvinsson),
Пейви Хирвеле (Päivi Hirvelä),
Георге Николау (George Nicolaou),
Леди Бианку (Ledi Bianku),
Здравка Калайджиева,
Небойша Вучинич (Nebojša Vučinić), *съдии*,
и Фатош Арачи, *заместник-секретар на отделението*,
След обсъждане в закрито заседание на 2 октомври 2012,
Постановява следното решение, взето на посочената дата:

ПО ПРОЦЕДУРАТА

1. Делото е образувано по жалба (№ 43606/04) срещу Република България, подадена в Съда на 24 ноември 2004 година на основание чл. 34 от Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи (наричана по-нататък „Конвенцията“) от българската гражданка г-жа Йоланда Кирилова Йотова („жалбоподателката“).

2. Жалбоподателката, която е получила съдебна помощ, се представлява от г-жа С. Стефанова и г-н М. Екимджиев, адвокати в Пловдив. Българското правителство („правителството“) се представлява от своите агенти, г-жа Н. Николова и г-н В. Обретенов, от Министерство на правосъдието.

3. Жалбоподателката твърди, че властите не са провели ефективно разследване на извършения срещу нея опит за убийство. Тя се оплаква също така, че проведеното разследване в дадения случай не е разгледало въпроса дали посегателството срещу живота ѝ и физическата ѝ неприкосновеност се е основавало на расистки подбуди.

4. На 2 февруари 2009 г. жалбата е съобщена на Правителството. В съответствие с член 29 § 1 от Конвенцията е решено жалбата да се разгледа по същество едновременно с разглеждането на нейната допустимост.

ФАКТИТЕ

I. ОБСТОЯТЕЛСТВА ПО ДЕЛОТО

5. Жалбоподателката е родена през 1972 г. и живее в с. Ъглен, община Луковит.

A. Събитията от 11, 12 и 13 юли 1999 г.

6. Вечерта на 11 юли 1999 г., в дискотека в Ъглен избухва свада между младеж от български произход, по име М.И., живущ в с. Пещерна, и група младежи от ромски произход, живеещи в Ъглен.

7. На следващата вечер М.И., придружен от четирима свои приятели, всички от български произход, отива в същата дискотека в Ъглен и поисква от собственика адреса на Л.В., младеж от ромски произход, участвал в сбиването от предишната вечер. Рано сутринта на 13 юли 1999 г. групата младежи отива в дома на брата на Л.В., по име А.В., но не намира никого там. Младежите чупят каквото им попадне – дървени пейка и маса, стъклото на един прозорец, вратата на къщата, стар хладилник. В същото време един от младежите, по име В.Г., стреля във въздуха с ловната пушка на баща си, която е взел със себе си.

8. По случая е образувано наказателно производство. Според делото на петимата младежи, както изглежда, е повдигнато обвинение в рамките на това производство.

9. Вечерта на 13 юли 1999 г. някои от младежите от Пещерна са забелязани отново в село Ъглен: пристигнали са с лека кола, за да доведат приятели в дома на М.И., където предстои празненство по случай рождения ден на последния. В центъра на селото младежите от Пещерна попадат на А.В., разпитват го за брат му Л.В. и отправят закани. А.В. събира група младежи от ромски произход, въоръжени с тояги, и се обажда на полицията в Луковит, за да съобщи, че хората от Пещерна са в Ъглен и налитат на бой.

10. В Ъглен е изпратен полицейски патрул, за да успокои положението. Според рапорта на натоварения със задачата офицер Г. полицейските служители се срещнали с младежите от ромски произход, които им посочили самоличността на лицата от Пещерна. След което полицаите отишли в дома на М.И. в Пещерна и наредили на събралите се там младежи да не влизат повече в конфликт с ромите от Ъглен. Тогава лице на име Ц.Ц., очевидно в нетрезво състояние, заявило на полицаите, че не го е страх от „циганите“. В същото време на присъстващите там младежи било наредено да се явят в районното полицейско управление в Луковит на следващата сутрин за снемане на обяснения за случилото се в дома на А.В.

11. Към 23 часа и 25 минути полицаите се връщат в Ъглен, срещат се отново с младежите от ромски произход и им нареждат да се разпръснат.

Б. Инцидентът в дома на жалбоподателката

12. Жалбоподателката е от ромски произход и къщата ѝ в Ъглен е с изглед към улица, успоредна на тази, на която се намира домът на А.В.

13. Вечерта на 13 юли 1999 г. жалбоподателката празнува у дома си. Времето е горещо и гости и домакини са седнали в двора на къщата. Към полунощ жалбоподателката чува шум на двигател и вижда светлините на автомобил, приближаващ към дома ѝ. Мислейки, че това е семейството на сестра ѝ, която живее в съседно село и закъснява, жалбоподателката се втурва към портата на двора. В този момент от колата се стреля и жалбоподателката е улучена в гърдите, както и в лявото рамо и ръка. Колата на нападателите изчезва с голяма скорост.

14. Жалбоподателката, значително обезсилена от загубата на кръв, е транспортирана в болницата в Луковит. По-късно е преместена в болницата в Плевен, където я оперират. Изписана е на 31 юли 1999 г. Вследствие на раняването жалбоподателката загубва завинаги способността си да движи лявата си ръка, чиито мускули атрофират. ТЕЛК Ловеч определя 76,20 % степен на инвалидност на жалбоподателката в резултат на въпросния инцидент.

В. Проведеното наказателно разследване във връзка с опита за убийство

15. Извикан веднага след инцидента, полицейският патрул начело с офицер Г. отива в дома на жалбоподателката. Следователят от следствената служба в Луковит също е извикан; той отива на място на 14 юли 1999 г. и прави оглед на местопроизшествието от 2 часа до 3 часа и 15 минути. Забелязва следи от изстрели върху дворната врата и върху стената на къщата. Намира и изземва пет деформирани ловни сачми на тези две места, както и два патрона в двора на къщата, на около петнадесет метра от портата. Направени са снимки и следователят скицира местопрестъплението.

16. На 14 юли 1999 г. следователят образува предварително следствие срещу неизвестен извършител за опит за убийство на жалбоподателката, престъпление по член 115 от Наказателния кодекс.

17. В часовете след инцидента полицията задържа М.И., В.Г. и Ц.Ц., които междувременно са отишли в Ъглен. Разпитани са няколко лица, прекарвали нощта на 13 срещу 14 юли 1999 г. в дома на М.И., както и неколцина младежи от ромски произход от Ъглен.

18. В показанията си от 14 юли 1999 г. съдържателят на дискотеката в Ъглен, Т.П., уточнява, че М.И. се е сбил с няколко ромски младежи от селото на 11 юли 1999 г. в неговото заведение. Той посочва, че на следващия ден М.И. се върнал, придружен от много приятели, и питал къде се намира къщата на Л.В. Т.П. убедил младежите да останат в заведението му и те си тръгнали оттам към 1 часа след полунощ. На 13 юли 1999 г. той отишъл, заедно със сестра си и две други приятелки, на рожден ден на М.И. в Пещерна. Тогава говорил с полицаите от Луковит, които пристигнали в дома на М.И. По-късно забелязал, че от дошлите на празненството Ц.Ц. изчезнал за двадесет-тридесет минути. Когато се появил отново, Ц.Ц. обяснил, че ходил да вземе лекарства от дома си.

19. Отсъствието на Ц.Ц. е забелязано и от Г.Г., едно от момичетата, присъствали на рождения ден.

20. Ц.Ц. заявява, че на 12 юли 1999 г. той и трима други младежи са придружили М.И. в Ъглен. Малко след 1 часа след полунощ те отишли в дома на А.В. в ромската махала на селото, където изпочупили няколко мебели, една врата и един прозорец. Един от младежите от бандата, на име В.Г., стрелял във въздуха с ловната пушка, която носел. На следващия ден Ц.Ц. отишъл у приятеля си М.И., който празнувал рожден ден. Ц.Ц. признава, че е напуснал празненството след полунощ: той обяснява, че се е прибрал у дома си с колата си, марка „Фолксваген Голф“. Известно време след това отново се върнал у М.И., откъдето си тръгнал отново към 2 часа.

21. В показанията си В.Г. заявява, че е придружил М.И. в Ъглен вечерта на 12 юли 1999 г. Младежите от групата им отишли всички в къщата на един от ромите, който се бил сбил с М.И. предишната вечер, и изпочупили там разни вещи. В.Г. стрелял във въздуха с пушката на баща си. На 13 юли 1999 г. отишъл на рожден ден на М.И., откъдето си тръгнал към 2 часа.

22. Разследващите органи обискират дома на Ц.Ц. и изземват осем патрона за ловна пушка. Ц.Ц. обяснява, че боеприпасите са на баща му.

23. Според рапорта на офицер Г. от 27 юли 1999 г., при задържането на В.Г. сутринта на 14 юли 1999 г. младежът извадил изпод дюшека си ловна пушка марка „Мосберг Маверик“, калибър 12. Обяснил, че е стрелял с нея вечерта на 12 срещу 13 юли 1999 г. В рапорта е отбелязано също така, че при задържането на Ц.Ц. полицаите констатирали наличието на две ловни пушки в дома му, притежавани от бащата на младежа. Офицер Г. уточнява, че Ц.Ц. и В.Г. били отведени в районното управление с колата на първия, червен на цвят „Фолксваген Голф“.

24. В показанията си А.В., Л.В. и чичо им А.Р. обясняват, че към полунощ, в нощта на 13 срещу 14 юли 1999 г., те били всички заедно в

дома на А.В. Чули да минава кола покрай къщата и излезли да видят накъде отива. Няколко метра по-нататък колата свила в съседната улица и те чули и видели изстрели. Тогава се скрили в градината на една съседна къща и чули съпругът на жалбоподателката да вика, че жена му е ранена. Колата на нападателите минала с голяма скорост на три-четири метра от тях. А.Р. посочва, че колата била червен на цвят „Фолксваген Голф“. Той уточнява, че е виждал същата кола пред РПУ Луковит. Л.В. посочва, че отзад колата му приличала на „Фолксваген Голф“, а шумът на двигателя го карал да мисли, че е дизелова.

25. Жалбоподателката е разпитана на 19 юли 1999 г., когато все още е в болница. Тя прави физическо описание на стрелеца, когото е видяла в лице: младеж на възраст най-много тридесет години, широкоплещест, с къси и къдрави руси коси, кръглолик, без брада и мустаци. Посочва, че държал пушката като левичар. Описва формата на колата, в която седял нападателят, както и шума на двигателя, но не е в състояние да посочи нито марката, нито регистрационния номер, нито точния цвят. Уточнява, че може да разпознае колата, ако я види. Споменава, че инцидентът е станал след 23 часа и 30 минути.

26. Разследващите органи разпитват също съпруга на жалбоподателката и останалите лица, присъствали в момента на инцидента, но последните заявяват, че не са в състояние да опишат нито нападателя, нито колата. Една съседка, А.С., обяснява, че е чула изстрели и профучаването на кола покрай къщата си след полунощ, в нощта на 13 срещу 14 юли 1999 г. Тя заявява, че е в състояние да разпознае колата по шума на двигателя.

27. На 17 юли 1999 г. свидетелите В.Т., А.С., Л.В. и А.Р. са извикани да разпознаят колата на нападателя по шума на двигателя измежду пет автомобили от различни марки, между които и червения „Фолксваген Голф“ на Ц.Ц. Нито една от колите не е разпозната като колата на нападателя на жалбоподателката.

28. На 30 юли 1999 г. е направена медицинска експертиза. Експертът установява, че жалбоподателката има пет рани, всяка от които с диаметър 1 см, в лявата част на гърдите и в лявото рамо и ръка. Сачмите са разкъсали нерви и кръвоносни съдове и са причинили фрактура на лявата ключица. Експертът заключава, че раните са можели да застрашат живота на жалбоподателката, ако не ѝ е била оказана медицинска помощ. Той счита, че се касае за рани вследствие на един единствен изстрел с ловно оръжие от голямо разстояние.

29. На 14 октомври 1999 г. следователят препраща делото на Окръжна прокуратура Ловеч с мнение за спиране на производството на основание неразкрит извършител на престъплението. На 30 ноември 1999 г. окръжният прокурор решава да спре разследването на основание посочения от разследващия мотив.

30. На 7 декември 1999 г. жалбоподателката внася жалба в Апелативна прокуратура Велико Търново. В нея твърди, че самоличността на стрелеца е известна на разследващите органи, защото самата тя го била посочила на показанияте ѝ от следователя множество снимки на потенциални заподозрени при разпита ѝ в болницата.

31. С постановление от 29 декември 1999 г. апелативният прокурор обезсилва постановлението на окръжния прокурор и възобновява разследването. Той посочва, в частност, че компетентните органи не са извършили необходимите действия за разкриване на извършителя на опита за убийство. Задължава разследващите органи да разпитат лице на име Н.Н. и да организират разпознаване на коли от свидетелите А.Р. и Л.В., които са видели и описали автомобила на извършителя на стрелбата.

32. На 4 април 2000 г. жалбоподателката отправя ново писмо до апелативния прокурор. В него му съобщава за нови сведения, които е получила междувременно. Тя посочва, че е научила, че вечерта на 13 юли 1999 г. полицаите от Луковит били срещнали младежите от Пещерна и им били казали „да идат в Ъглен и да избият циганите“, добавяйки, че „ще си затворят очите“. По-късно вечерта същите полицаи били отишли в дискотеката в Ъглен и наредили на младежите от ромската махала в селото да се разпръснат. Окуражени от полицаите, младежите от Пещерна отишли в Ъглен, но объркали улицата и стреляли срещу нея. След инцидента съпругът ѝ хукнал да търси помощ и попаднал на полицаите от Луковит, които пиели в дискотеката в Ъглен. По-късно, по време на престоя ѝ в болницата, тя била разпитана от същите полицаи, които се подиграли с нея. Жалбоподателката прибавя, че лицата, способни да разпознаят колата на нападателите, не са били викани от разследващите органи. Известно време след събитията съпругът на сестра ѝ, Н.Н., живеещ в съседно село, бил посетен от мъже от Пещерна, които му предложили да посредничат между тях и семейството на жалбоподателката с цел неофициално уреждане на конфликта срещу определена сума. Жалбоподателката твърди, че зет ѝ не е бил разпитан от полицията и следователя. Тя изразява съмнения относно безпристрастността и добронамереността на полицаите от РПУ Луковит. Писмото на жалбоподателката е препратено на Окръжната прокуратура и на следователя, за да бъде добавено към наказателното разследване.

33. През април и май 2000 г. следователят разпитва няколко нови и стари свидетели.

34. Разпитан отново от следователя на 10 април 2000 г., В.Г. твърди, че не е напускал празненството по случай рождения ден, вечерта на 13 срещу 14 юли 1999 г., и че се е прибрал у дома си към 1 часа и 15 минути. Той обяснява, че пушката на баща му била останала

у дома му, в заключена каса, и че той не я е заемал на никого през онази вечер.

35. Н.Н., зет на жалбоподателката, разпитан по инициатива на последната, обяснява, че е бил потърсен от някой си Л.П.В. от Пещерна, който поискал от него да посредничи между извършителя на стрелбата и семейството на жалбоподателката. По време на очната ставка между двамата свидетели Л.П.В. потвърждава, че се е срещал с Н.Н., но отрича да му е предлагал да посредничи, а Н.Н. поддържа първоначалните си показания.

36. При разпита си на 3 май 2000 г. Л.П.В. посочва, че е бил на рождения ден на М.И. Той уточнява, че след полунощ пет лица, от които две млади жени и двама мъже, напуснали празненството, за да отидат до Ъглен, където живеели. Тръгнали си с червена кола марка „Опел Аскона“. Два часа по-късно той и М.И. отишли да видят защо някои от тези лица не се били върнали. И тогава били задържани от полицаите и научили, че жена е била ранена с огнестрелно оръжие. Л.П.В. добавя, че баща му и бащите на присъствалите на рождения ден младежи, Ц.Ц., В.Г. и Б.И., притежават пушки.

37. Жалбоподателката е разпитана на 22 май 2000 г. Тя посочва, че е срещала случайно и неколkokратно мъжа, стрелял срещу нея. Споменава, че е разпознала мъжа на снимките, които ѝ е показал един разследващ. По-късно научила, че мъжът се казва Л.

38. На 13 юли 2000 г. окръжният прокурор решава да спре отново досъдебното производство. Постановлението съдържа кратко резюме на инцидента в дома на жалбоподателката и констатацията, че предприетите нови следствени действия не са довели до разкриване на извършителя на стрелбата. Никъде не се споменават събитията, предшестващи инцидента на 14 юли 1999 г., и принадлежността на жертвата и предполагаемите извършители на стрелбата към два различни етноса.

39. На неупомената дата жалбоподателката моли окръжния прокурор на Ловеч да възобнови производството. Тя настоява, в частност, да се организира следствен експеримент за разпознаване с участието на петима младежи от Пещерна, Ц.Ц., М.И., Л.П.В., Б.И. и В.Г. На 30 май 2001 г., на основание член 220а, алинея 2 от Наказателно-процесуалния кодекс, прокурорът приема искането на жалбоподателката, нарежда да се възобнови разследването, разпределя делото на следовател от Следствена служба Ловеч, като му нарежда да организира разпознаване на заподозрените лица с участието на петте посочени от жалбоподателката лица.

40. Жалбоподателката е разпитана отново на 21 юни 2001 г. Тя посочва, че се е объркала, цитирайки името „Л.“, което ѝ било споменато от Н.Н. и което тя взела за име на стрелеца. Тя уточнява, че е била информирана от разследващите органи, че петимата младежи от

Пещерна, проникнали в дома на А.В., са заподозрени за участие в нападението срещу нея. Тя пожелава да види всеки от тях, като настоява, че е в състояние лесно да разпознае мъжа, стрелял срещу нея, дори и да не знае името му.

41. Следователят разпитва отново Ц.Ц., В.Г. и Л.П.В., както и двама нови свидетели, присъствали в дома на М.И. в нощта на 13 срещу 14 юли 1999 г., на име Б.И. и В.С. Всички те отричат каквото и да е участие в инцидента със стрелбата в дома на жалбоподателката. Разпитан на 27 юни 2001 г., М.И. уточнява, че на 14 юли 1999 г. отишъл в Ъглен към 4 часа сутринта, за да търси приятелите си и че в този момент бил задържан от полицията.

42. На 4 юли 2001 г. се провежда следствен експеримент за разпознаване с участието на Ц.Ц., М.И., Л.П.В., Б.И. и В.Г. Жалбоподателката разпознава М.И. и повтаря версията си за обстоятелствата при очната ставка с последния. М.И., от своя страна, отрича да е стрелял срещу нея.

43. С постановление от 31 юли 2001 г. досъдебното производство отново е спряно от окръжната прокуратура на основание неразкрит извършител на престъплението. Прокурорът приема, по-специално, че въпреки изричното посочване от жалбоподателката на М.И. като извършител на стрелбата, версията ѝ не се потвърждава от събраните доказателства. Той подчертава в това отношение, че М.И. разполага със солидно алиби, а именно че е бил на собствения си рожден ден, което се доказвало от показанията на гостите му.

44. Жалбоподателката обжалва прокурорското постановление пред Окръжния съд в Ловеч. Тя продължава да твърди, че множество доказателства сочат М.И. за извършител на стрелбата. С решение от 3 юли 2002 г. окръжният съд уважава жалбата ѝ, отменя спорното постановление и връща делото за допълнително разследване. Съдът отбелязва, че жалбоподателката е разпознала М.И., но въпреки това разследващите органи са приели алибито на М.И., защото според разпитаните свидетели М.И. не бил напуснал празненството по случай рождения си ден. Съдът приема, че следователят е трябвало да разпита всички гости на М.И. от онази вечер и че е трябвало да организира идентифициране на колата на М.И. от жалбоподателката.

45. На 10 октомври 2002 г. следователят сменя показанията на Т.П., съдържател на дискотеката в Ъглен, и на сестра му С.П., които са били между гостите на празненството на М.И. на 13 юли 1999 г. Т.П. обяснява, че е бил на рождения ден на М.И. заедно със сестра си и две други приятелки от Ъглен. Всички те се прибрали с кола към 2 часа и полицията ги арестувала. Т.П. заявява, че не може да си спомни други подробности от събитията. С.П. заявява, че е отишла на рождения ден на М.И. заедно с брат си и две други приятелки, че полицията дошла

да говори с младежите и че не е забелязала никой да напуска празненството през онази нощ.

46. Другите две девойки, придружили Т.П. и С.П. на рождения ден, не са разпитани, защото едната от тях била в чужбина, а другата учела в Плевен и се връщала в дома на родителите си само през уикенда.

47. На 29 октомври 2002 г. е проведен следствен експеримент за разпознаване. Жалбоподателката е поканена да разпознае колата, с която е пристигнал нападателят ѝ, по формата и шума на двигателя. Автомобилът марка „Фолксваген Голф“, собственост на М.И., е в групата коли. Жалбоподателката не разпознава никоя от колите.

48. С постановление от 27 ноември 2002 г. окръжният прокурор на Ловеч решава да спре досъдебното производство. Той отбелязва, че жалбоподателката е разпознала М.И. като извършителя, стрелял срещу нея на 14 юли 1999 г., че М.И. е отрекъл каквото и да е участие в събитията и е представил алиби, потвърдено от показанията на гостите на рождения му ден. Той отбелязва също така, че няма никакво доказателство, че М.И. е напуснал дома си през онази вечер, че жалбоподателката не е разпознала колата на М.И. при следствения експеримент за разпознаване от 29 октомври 2002 г. Прокурорът приема, че са осъществени всички възможни действия по разследването, но че те не са довели до сигурно разпознаване на извършителя на престъплението. Постановлението не е обжалвано от жалбоподателката.

49. Делото е върнато обратно на полицията в Луковит, която е натоварена да извърши необходимите действия за разкриване на извършителя на стрелбата. На 12 май 2005 г. началникът на РПУ Луковит одобрява план за действие за откриване на извършителя на престъплението, който предвижда, по-специално, точно установяване на обстоятелствата по делото, издирване на други очевидци и анализ на други, разкрити престъпления с цел намиране на евентуални сходства в начина на извършване на престъплението. Към дата 13 юни 2012 г. досъдебното производство продължава да стои спряно поради неразкриване на извършителя на престъплението.

II. ПРИЛОЖИМО ВЪТРЕШНО ПРАВО

A. Опитът за убийство според българското вътрешно право

50. В случай на убийство член 115 от българския Наказателен кодекс предвижда от 10 до 15 години лишаване от свобода за извършителя на престъплението. Извършител на опит за убийство подлежи на същата присъда (член 18, алинея 2 от същия Кодекс).

Б. Решението за спиране на наказателното производство и обжалванията му

51. Съгласно член 239, алинея 1, точка 2 от Наказателно-процесуалния кодекс от 1974 г. („НПК (стар)“), прокурорът спира наказателното производство, когато извършителят на престъплението не е разкрит. В този случай досъдебното дело се изпраща на разследващия орган, който е длъжен да извърши всички необходими действия за разкриване на извършителя на престъплението (алинея 4 от същия член и алинея 1 от член 220а от Кодекса).

52. До 1 януари 2000 г. постановлението за спиране на наказателно производство е можело да бъде обжалвано пред висшестоящ прокурор от заинтересуваните лица. След изменението на Наказателно-процесуалния кодекс, влязло в сила на тази дата, заинтересуваните лица могат да обжалват постановлението за спиране пред първоинстанционния съд след изтичане на тримесечен срок, считано от датата на издаването му (алинея 7 от същия член). Решението на първоинстанционния съд може да бъде обжалвано пред по-горен съд (алинея 8 от същия член). Заинтересованите лица не са могли наново да обжалват постановлението за спиране на наказателното производство преди изтичането на шестмесечния срок (алинея 10 от същия член).

53. Съгласно член 220а, алинея 2 от НПК (стар) прокурорът е можел да възобнови наказателното производство, ако прецени, че причините за спирането му са отпаднали или е възникнала необходимост от нови действия по разследването.

54. Разпоредбите на членове 220а и 239 от НПК (стар) преминават в членове 244 и 245 от новия НПК, влязъл в сила на 29 април 2006 година.

В. Отговорността на държавата за причинена вреда

55. Член 1 от Закона за отговорността на държавата и общините за причинени вреди предвижда възможност за физическите или юридически лица да търсят отговорност от държавата и общините за понесени вреди в резултат на актове, действия или бездействия на техни длъжностни лица в рамките на изпълняваната от тях административна длъжност.

56. В член 2 от Закона са изброени хипотезите, при които лице, което счита себе си за ошетен от действията на разследващите органи и съдилищата, може да поиска обезщетение за причинените вреди. По силата на същата разпоредба отговорност от държавата може да бъде потърсена в следните случаи: задържане под стража, ако съдът признае мярката за незаконосъобразна; обвинение в извършване на

престъпление, ако лицето бъде впоследствие оправдано или оневинено; налагане на наказание по Наказателния кодекс или на административно наказание, когато лицето бъде оправдано или административното наказание бъде отменено; задължително настаняване в лечебно заведение или налагане на друга принудителна медицинска мярка, когато въпросната мярка бъде отменена впоследствие; прилагане на друга принудителна административна мярка, когато бъде отменена; изпълнение на наложено наказание над определения срок или размер.

Г. Принципът за равенство пред закона и българското законодателство в областта на защитата от дискриминация

57. Член 6, алинея 2 от Конституцията провъзгласява принципа на равенство на гражданите пред закона и забранява всякакво ограничаване на техните права и всякаква привилегия, основани, наред с други, на расова или етническа принадлежност. Член 10, алинея 2 от НПК (стар) и член 11, алинея 2 от НПК (нов) задължават съдилищата, прокуратурата и разследващите органи да прилагат еднообразно законите спрямо гражданите.

58. Законът за защита от дискриминация, влязъл в сила на 1 януари 2004 г., забранява в своя член 4 пряката или непряка дискриминация, основана, наред с друго, на расовата или етническа принадлежност на лицата. Член 6 от закона разширява приложното поле на това правило, като включва всички лица и всички права и свободи, гарантирани от Конституцията и законите.

59. Законът предвижда специфични разпоредби, отнасящи се до дискриминацията по отношение правото на труд (членове 12-28), правото на образование (членове 29-35), правото на членуване в синдикална или професионална организация (член 36), правото на достъп до потребителски стоки и услуги (член 37), участието на жените и малцинствените етнически и религиозни групи в работата на държавните и общински органи и назначаването им в държавната администрация (членове 38 и 39).

60. Контролът върху прилагането на този закон и на останалите антидискриминационни разпоредби от вътрешното законодателство е поверен на колективен и независим орган, носещ името Комисия за защита от дискриминация („Комисията“). В упражняването на своите функции Комисията има право да констатира дадено нарушение на принципа за равно третиране на гражданите, да нареди спиране на дискриминационно поведение и да възстанови първоначалното положение на лицето, предшествало прилагането на дискриминационната мярка, да наложи санкции (глоба в размер от 250 до 20 000 български лева) и принудителни мерки, предвидени в закона,

и да заведе иски пред вътрешните съдилища в предвидените от закона случаи (член 47 от Закона).

61. Комисията може да бъде директно сезирана от лицата, които считат себе си жертва на дискриминационно третиране, да се самосезира или да действа по инициатива на трети лица (член 50 от Закона). Производството пред Комисията е в две фази: проучване на твърденията за дискриминационно третиране, следвано от състезателно разглеждане на жалбата на открито заседание с участието на страните (членове 55-63 от Закона). Комисията се произнася с решение (член 66 от Закона), което подлежи на обжалване пред Върховния административен съд (член 68 от Закона).

62. Ако Комисията установи наличието на дискриминационно третиране, жертвата на подобно третиране може да предяви иск за обезщетение срещу лицата, отговорни за третирането (член 74, алинея 1, от Закона). Ако дискриминационното третиране е резултат от незаконни актове, действия или бездействия на държавни органи или длъжностни лица, искът за обезщетение следва да се предяви и разгледа по реда на Закона за отговорността на държавата и общините за вреди (член 74, алинея 2 от Закона).

63. Жертвите на дискриминационно третиране разполагат също така с възможността да заведат иск срещу лицата, носещи отговорност за това третиране, директно пред гражданските съдилища, които могат да установят наличието на такова третиране, да наредят преустановяването му и да възстановят положението отпреди нарушението, както и да наложат заплащането на обезщетение за причинени вреди (член 71 от Закона).

ПО ОТНОШЕНИЕ НА ПРАВОТО

I. ОТНОСНО ТВЪРДЯНОТО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛ. 2 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

64. Като се позовава на членове 2, 3 и 13 от Конвенцията, жалбоподателката твърди, че държавните органи не са изпълнили задължението си да проведат ефективно разследване на опита за убийство, на който тя е станала жертва. Съдът смята, че претенцията следва да бъде разгледана единствено от гледна точка на член 2 от Конвенцията, гласящ както следва в частта си, отнасяща се към дадения случай :

„Правото на живот на всеки се защитава от закона.“

А. Допустимост

1. По изчерпването на вътрешните способности за обжалване

65. Правителството прави възражение, че вътрешните способности за обжалване не са били изчерпани. То излага, че жалбоподателката не е обжалвала пред съдилищата постановлението от 27 ноември 2002 г., с което окръжният прокурор постановява спиране на хода на досъдебното производство на основание член 239, алинея 7 от НПК (стар).

66. Жалбоподателката отговаря, че е обжалвала всички предходни постановления за спиране досъдебното производство, включително пред съдилищата. Въпреки няколко последователни възобновявания на разследването, получени в резултат на обжалванията, властите не били взели необходимите мерки за разкриване на извършителя на опита за убийство. Жалбоподателката прибавя, че тя изцяло е сътрудничила на разследващите органи, за да им помогне да открият нападателя ѝ. При тези условия тя счита, че напълно е удовлетворила изискването за изчерпване на вътрешните способности за обжалване и че би било излишно от нея да се иска още един път да обжалва решението на прокуратурата за спиране на въпросното досъдебно производство.

67. Съдът отбелязва, че настоящото възражение за неизчерпване на вътрешните способности за обжалване е тясно свързано със същината на претенцията, повдигната от жалбоподателката от гледна точка на член 2 от Конвенцията. Ето защо Съдът счита, че следва да се произнесе по възражението едновременно с произнасянето по същество.

2. По приложимостта на член 2 от Конвенцията

68. Що се отнася до приложимостта на член 2 спрямо настоящото дело, Съдът констатира, че жалбоподателката не твърди, че раните ѝ са нанесени от силите на реда на държавата ответник, а от граждани. При все това Съдът припомня, че отсъствието на пряка отговорност на държавата в смъртта на дадено лице не изключва приложението на член 2. Като принуждава държавата да взима необходимите мерки за закрила на живота на гражданите, касаещи правораздавателната ѝ компетенция, член 2 ѝ налага задължението да гарантира правото на живот, като създаде конкретно законодателство в наказателната област, което да възпира от посегателства срещу личността и да се опира на механизъм за приложение, разработен с цел превенция, борба срещу и санкциониране на престъпленията. Въпросното задължение изисква, по подразбиране, провеждането на официално ефективно разследване, когато има основания да се смята, че на дадено лице са причинени потенциално смъртоносни наранявания при подозрителни обстоятелства, въпреки отсъствието на качеството деец на държавата

на предполагаемия извършител на посегателството срещу живота на заинтересованото лице (*Менсън срещу Обединеното кралство (Menon c. Royaume-Uni)* (реш.), № 47916/99, ЕСПЧ 2003-V, и *Перейра Енрикес срещу Люксембург (Pereira Henriques c. Luxembourg)*, № 60255/00, § 56, 9 май 2006).

69. Съдът припомня, освен това, че закрилата на тази разпоредба от Конвенцията може да бъде изтъквана не само в случай на смърт на жертвата на насилствено действие. Член 2 може също да бъде изтъкнат при ситуации, в които дадено лице е станало жертва на поведение, което по самото си естество е поставило в опасност живота му, дори и ако лицето все пак е останало живо. (*Макарацис срещу Гърция (Makaratzis c. Grèce)* [ГК], № 50385/99, § 55, ЕСПЧ 2004-XI, и *Соаре и други срещу Румъния (Soare et autres c. Roumanie)*, № 24329/02, §§ 108 и 109, 22 февруари 2011). От друга страна, в известен брой дела Съдът вече е стигал до заключението, че използваната сила срещу жалбоподателите е била „потенциално смъртоносна“, дори и при липсата на опасност за живота им (*Еврим Йоктем срещу Турция (Evrin Öktem c. Turquie)*, № 9207/03, §§ 39-43, 4 ноември 2008, и *Тревалек срещу Белгия (Trévales c. Belgique)*, № 30812/07, §§ 57-61, 14 юни 2011). В дадения случай Съдът отбелязва, че жалбоподателката е била ранена вследствие на стрелба с ловни сачми в гърдите и в лявото рамо и ръка. Сачмите са причинили разкъсване на кръвоносни съдове и нерви, както и сериозен кръвоизлив (параграфи 13, 14 и 28 по-горе). В експертния си доклад, съставен по искане на разследващия, медицинското вещо лице е преценило, че ако жалбоподателката не е била получила спешна и адекватна медицинска помощ, е можело нараняванията ѝ да се окажат фатални (параграф 28 по-горе). Жалбоподателката е получила трайни увреждания от инцидента и официално е била призната за инвалид от специализирана медицинска комисия (параграф 14 *in fine* по-горе). Ето защо Съдът счита, че използваната от нападателя на жалбоподателката сила е била, по своя характер и мощност, в състояние да постави в опасност живота на последната. Следователно в дадения случай член 2 от Конвенцията е приложим.

70. Съдът констатира, че претенцията явно не е неоснователна по смисъла на член 35 § 3 а) от Конвенцията и че няма никакво основание за недопустимост. Следователно е редно жалбата да се обяви за допустима.

Б. По същество

1. Аргументи на страните

71. Жалбоподателката твърди, че наказателното производство, образувано след инцидента от 14 юли 1999 г., не е било достатъчно задълбочено, ефективно и бързо. Тя изтъква в това отношение, че при огледа на местопроизшествието следователят е открил множество ловни сачми и патрони, които така и не са били дадени за експертиза, и че оръжието, с което е извършено престъплението, не е било идентифицирано въпреки индикациите, съдържащи се по този въпрос в показанията на свидетеля В.Г. Освен това първото разпознаване на колата на нападателя е било извършено по начин, даващ възможност на свидетелите на събитията единствено да чуят двигателите на колите, но не и да видят самите автомобили, а точният час на инцидента така и не е бил изяснен.

72. Жалбоподателката твърди по-нататък, че нейните показания са били дълго време пренебрегвани и че е била държана настрана от разследването. При първия ѝ разпит от следовател тя е описала подробно нападателя и го е посочила на една от показанията ѝ снимки. Заявила е също, че е в състояние да разпознае колата на нападателя. Въпреки индикациите, които според нея можели да отведат разследващите органи до извършителя на престъплението, прокуратурата спряла производството на основание неразкриване на извършителя на стрелбата. Жалбоподателката била поканена да разпознае своя нападател в рамките на следствен експеримент за разпознаване две години след инцидента. Тя посочила изрично лицето на име М.И. Въпреки това, вместо да проверят алибито на последния, разследващите органи отново спрели хода на разследването. Първото разпознаване на колата на заподозрения с участието на жалбоподателката било направено три години след престъпното деяние, което, според засегнатата, е направило неефективна следствената мярка. Жалбоподателката поддържа, че поради всички тези пропуски на разследващите органи досъдебното производство си остава в мъртва точка.

73. Правителството се противопоставя на тезата на жалбоподателката. То посочва, че досъдебно производство е било образувано още в деня на инцидента и че разследващите органи са извършили множество действия по разследването: извършен е оглед на местопроизшествието, по време на който следователят е направил снимки и скица, свидетелите са разпитани и им е направена очна ставка, наредена е медицинска експертиза на жалбоподателката и са организирани разпознавания на лица и автомобили.

74. Наред с това разследващите органи предприели действия за разкриване на нападателя и неговата кола. Действали както по

собствена инициатива, така и по инициатива на жалбоподателката, която е била изцяло присъединена към разследването. От друга страна, правителството е на мнение, че жалбоподателката е подвела разследващия по грешна следа, съобщавайки му погрешно име за предполагаемия нападател. Все пак разследващите органи успели да идентифицират и да задържат определен брой заподозрени. Въпреки всички усилия на разследващия орган събраните доказателства не позволявали разкриване на извършителя на престъплението с достатъчна степен на сигурност и затова досъдебното производство било спряно. И накрая, правителството повтаря че, жалбоподателката не е обжалвала последното постановление за спиране на досъдебното производство.

2. Преценка на Съда

а) Основни принципи

75. Съдът припомня, че официалното разследване, изисквано от член 2 от Конвенцията, следва да бъде ефективно, доколкото то трябва да позволи да се установи причината за нараняванията и да се разкрият и накажат виновните. При все това тук няма задължение за постигане на резултат, а задължение за използване на определени способности. Ефективността на разследването изисква властите да използват разумните способности, с които разполагат, за да осигурят събирането на доказателства за въпросните обстоятелства, включително, наред с други, показания на очевидци, експертизи и, ако е необходимо, аутопсия, която да предостави пълна и точна картина за раните, и обективен анализ на клиничното заключение, в частност на причината за смъртта. Всяка непълнота в разследването, намаляваща възможността то да достигне до установяване на причината за смъртта или виновността, би означавала, че разследването не отговаря на тази норма (*Маккер срещу Обединеното кралство (McKerr c. Royaume-Uni)*, № 28883/95, § 113, ЕСПЧ 2001-III).

76. Изискването за бързина и разумна експедитивност също се подразбира в този контекст. От основна важност е разследването да се проведе в кратък срок, защото проточването във времето компрометира неизбежно количеството и качеството на наличните доказателства, а показването на липса на експедитивност хвърля съмнение върху добросъвестността на направените разследвания и удължава изпитанието, на което са подложени засегнатите лица (*Пол и Одри Едуардс срещу Обединеното кралство (Paul и Audrey Edwards c. Royaume-Uni)*, № 46477/99, § 86, ЕСПЧ 2002-II).

77. Що се отнася до служителите, натоварени с разследването, ефективността изисква на първо място отговорните за провеждането му лица да бъдат независими от тези, които са евентуално замесени в

събитията: те трябва, от една страна, да не са им подчинени в йерархичен или институционален план и, от друга страна, да са независими на практика (виж, например, *Слимани срещу Франция* (*Slimani c. France*), № 57671/00, § 32, ЕСПЧ 2004-IX, *Маккер*, горещитирано, § 112, и *Пол и Одри Едуардс*, горещитирано, § 70).

78. И накрая, обществеността трябва да има право на достатъчен контрол върху производството и неговите заключения, така че да бъде постигнато търсене на отговорност както на практика, така и на теория. Изискваната степен на обществен контрол може да варира в зависимост от ситуацията. Но при всички случаи жертвите, дори техните близки, трябва да бъдат присъединени към производството в необходимата степен за защита на техните законни интереси (виж, например, *Огур срещу Турция* (*Oğur c. Turquie*) [ГК], № 21594/93, § 92, ЕСПЧ 1999 г.-III, и *Хю Джордан срещу Обединеното кралство* (*Hugh Jordan c. Royaume-Uni*), № 24746/94, § 109, ЕСПЧ 2001-III).

б) Приложение на тези принципи в дадения случай

79. В дадения случай Съдът отбелязва, че е било образувано наказателно производство в самия ден на инцидента и че то е имало за цел да разкрие и да изправи на съд извършителя на престъплението, квалифицирано от следователя като опит за убийство (параграф 16 по-горе).

80. В началото наказателното разследване е водено от следовател от следствената служба в Луковит, а по-късно от следовател от следствената служба в Ловеч. Следователите са били подпомагани от полицаи от РПУ Луковит, а окръжната прокуратура е упражнявала надзор над разследването. Съдът е на мнение, че в дадения случай не съществува никакъв признак, способен да породи съмнение в независимостта или безпристрастността на разследващите органи.

81. По-нататък Съдът отбелязва, че жалбоподателката е участвала активно в наказателното разследване. Тя е дала показания (параграфи 25, 37 и 40 по-горе) и е участвала в следствени експерименти за разпознаване (параграфи 42 и 47 по-горе). Тя е поискала и получила също така разпит на някои свидетели, както и извършването на други следствени действия (параграфи 35, 39 и 42 по-горе). Възползвала се е от възможността да обжалва постановленията на окръжния прокурор пред висшестоящата прокуратура и първоинстанционния съд и е получила на три пъти възобновяване на досъдебното производство (параграфи 30-32, 39 и 44 по-горе). От което Съдът заключава, че жалбоподателката е била изцяло присъединена към проведеното разследване на инцидента от 14 юли 1999 г.

82. Съдът отбелязва по-нататък, че досъдебното производство е започнало с извършването на известен брой неотложни следствени действия. Два часа след стрелбата на мястото на инцидента е бил

направен оглед и разследващите са открили и иззели сачми и ловни патрони (параграф 15 по-горе). Очевидците на събитията са били разпитани и е била направена медицинска експертиза на жалбоподателката (параграфи 24, 26 и 28 по-горе). Следователят и полицията бързо са направили връзка между изстрелите с пушка пред къщата на жалбоподателката и инцидента от предишната вечер, при който младежи от близко село са проникнали в съседна къща и са изпочупили обзавеждането на собствениците. Много заподозрени са били задържани и разпитани (параграфи 17-21 по-горе). Направен е обиск в дома на един от заподозрените, Ц.Ц., при който разследващите органи са открили и иззели боеприпаси за ловно оръжие (параграф 22 по-горе).

83. Жалбоподателката е била разпитана на 19 юли 1999 г. Нейните показания са били особено важни за хода на разследването. И наистина, жалбоподателката е била единствена измежду очевидците на събитията, видяла в лице своя нападател, на когото прави подробно физическо описание (параграфи 24-26 по-горе). Към тази дата разследващите органи вече са били набелязали кръг от потенциално заподозрени лица, по-точно младежите от Пещерна, замесени във влизането с взлом в дома на А.В. Съдът счита, че на този начален етап от производството разследващите са разполагали с достатъчно данни, за да изготвят, ако е необходимо с помощта на жалбоподателката, портрет на извършителя на стрелбата, за да насочат издирванията към лица, отговарящи на физическия профил, и да организират, ако е необходимо, следствен експеримент за разпознаване. Все пак налага се констатацията, че вместо да използва тези способности на доказване, които в конкретния случай явно са се налагали, следователят е дал становище за спиране на досъдебното производство на основание неразкриване на извършителя, нещо, което окръжният прокурор е направил няколко седмици по-късно (параграф 29 по-горе).

84. Разбира се, следственият експеримент за разпознаване е бил направен на по-следващ етап от разследването и жалбоподателката е посочила М.И. като извършител на престъплението (параграф 42 по-горе). Но тази следствена мярка е била приложена на 4 юли 2001 г., т.е. почти две години след деянието и след две последователни възобновявания на досъдебното производство по инициатива на жалбоподателката. Съдът счита, че забавянето е дотолкова по-необяснимо, като се има предвид че в следствения експеримент за разпознаване са участвали същите младежи, които са били заподозрени още от самото начало на разследването (параграфи 17 и 42 по-горе). Съдът отбелязва, че дори след изричното разпознаване на М.И. от жалбоподателката производството отново е спряно на основание неразкрит извършител, тъй като прокуратурата е преценила,

че останалите събрани доказателства не доказват тезата на заинтересуваната страна.

85. Съдът отбелязва, че един втори фактически елемент, от кардинално значение за установяване на фактите, е касаел идентифицирането на автомобила на нападателя. Съдът отбелязва, че първото визуално разпознаване на колите, проведено с участието на жалбоподателката, е било организирано през октомври 2002 г. (параграф 47 по-горе), т.е. повече от три години след събитията. Съдът счита, че прилагането на следствената мярка след такъв срок е компрометирало възможността ѝ да допринесе за установяването на фактите, доколкото спомените на жалбоподателката за формата и цвета на автомобила на нападателя не са били със сигурност така точни както първите ѝ впечатления.

86. Съдът отбелязва, че, ако разследващите органи все пак са извършили определени действия за разследване, целящи да разкрият извършителя на стрелбата и неговата кола, то никакви усилия не са били положени за официалното намиране и идентифициране на оръжието, с което е извършено престъплението. По време на огледа на местопроизшествието следователят е намерил и иззел ловни сачми и патрони. И ако изглежда малко вероятно намерените в градината на жалбоподателката патрони да идват от оръжието на престъплението, то съвсем различно стои въпросът с ловните сачми, открити на място. На последните никога не е правена експертиза с цел идентифициране на използвания боеприпас. Съдът отбелязва в това отношение, че делото от досъдебното производство не съдържа нито един документ, способен да оправдае липсата на подобна експертиза, и че правителството не е дало повече обяснения по въпроса.

87. Съдът отбелязва, че в рапорта си от 27 юли 1999 г. офицерът от полицията Г. е посочил, че при задържането на един от заподозрените, В.Г., сутринта на 14 юли 1999 г., последният е измъкнал ловна пушка изпод дюшека си и е обяснил, че бил използвал въпросното оръжие при друг насилствен инцидент (параграф 23 по-горе). В показанията си от 10 април 2000 В.Г. е дал съвсем друга версия за обстоятелствата, твърдейки че същата пушка е била оставена в заключена каса (параграф 34 по-горе). При задържането на друг заподозрян, Ц.Ц., полицаите забелязали две ловни пушки (параграф 23 по-горе) и при обиск в дома на последния следователят е намерил много патрони за ловна пушка (параграф 22 по-горе). В същото време от показанията става ясно, че от младежите от Пещерна, влизащи в кръга на заподозрените, четирима са имали достъп до ловните пушки на бащите си (параграф 36 *in fine* по-горе). Нито едно от оръжията не е било иззето или дадено за експертиза в рамките на досъдебното производство, за да се провери наличието на следи от скорошна стрелба или на пръстови отпечатыци.

88. Съдът не би желал да спекулира какъв би бил изходът на разследването, ако следователят беше наредил експертиза на гореспоменатите сачми, боеприпаси и оръжия. Но все пак е видно, че при липсата на очевидци, способни изрично да разпознаят извършителя на стрелбата, като изключим жалбоподателката, и при липсата на изрично разпознаване на колата на нападателя, идентифицирането на използваното ловно оръжие е щяло да бъде единственото средство, способно да отведе разследващите до извършителя на престъплението. А тази следа не е била разработена от органите, натоварени с досъдебното производство, и то неоснователно.

89. От друга страна, Съдът отбелязва, че към датата на последната информация, с която разполага, а именно 13 юни 2012 година, наказателното разследване все още е спряно (параграф 49 *in fine* по-горе). Правителството посочва в това отношение, че жалбоподателката не е обжалвала последното постановление от 27 ноември 2002 за спиране на досъдебното производство (параграф 65 по-горе). То сякаш иска да внуши, че значителният срок на досъдебното производство е, отчасти, по вина на бездействието на жалбоподателката. Съдът не приема подобен аргумент поради изразените по-долу причини.

90. Между 30 ноември 1999 г. и 31 юли 2001 г. досъдебното производство е било спирано три пъти от окръжната прокуратура на основание, че извършителят на престъплението не е разкрит. При всяко спиране жалбоподателката е настоявала и е получавала от компетентните органи възобновяване на наказателното разследване: тя се е обръщала към апелативната прокуратура, към окръжния прокурор и към окръжния съд (параграфи 30-32, 39 и 44 по-горе). Съдът констатира, че жалбоподателката е използвала всички процесуални възможности, предоставени ѝ от вътрешното право за обжалване на последователните спирания на досъдебното производство и за придвижване на разследването (параграфи 52 и 53 по-горе).

91. Вярно е, че тя не е обжалвала последното постановление за спиране на разследването от 27 ноември 2002 г. Съдът отбелязва все пак, че според вътрешното право спирането на досъдебното производство не освобождава властите от задължението да продължават да издирват извършителя на въпросното престъпление: органите на националната полиция са длъжни да продължат разследването, за да разкрият виновните лица и да позволят възобновяване на досъдебното производство (параграфи 51 и 54 по-горе). Последният документ по делото, показващ, че полицията е продължила да работи по случая на жалбоподателката, е един план за действие, одобрен от началника на РПУ Луковит и с дата 12 май 2005 г. (параграф 49 по-горе). Повече от седем години след одобряването му, този план за действие все още не е довел до възобновяване на разследването, което продължава да стои замръзнало в мъртва точка.

При тези условия Съдът не би могъл да упреква жалбоподателката, че не е обжалвала четвъртото по ред постановление за спиране на досъдебното производство. Следователно предварителното възражение на Правителството трябва да се отхвърли.

92. В заключение Съдът счита, че проведеното разследване на инцидента от 14 юли 1999 г. не е имало достатъчно ефективен характер по смисъла на член 2 от Конвенцията: властите не са изпълнили задължението си да използват всички разумни способи, които са имали на свое разположение, за да гарантират събирането на доказателства във връзка с обстоятелствата, и не са провели разследването с необходимите експедитивност и бързина. Следователно налице е нарушение на член 2 от Конвенцията, в неговия процедурен аспект.

II. ОТНОСНО ТВЪРДЯНОТО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛ. 14 В СЪЧЕТАНИЕ С ЧЛЕН 2 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

93. Като се позовава на член 14, в съчетание с член 2 от Конвенцията, жалбоподателката се оплаква, че разследващите органи не са потърсили да установят дали извършеното срещу нея престъпление е било мотивирано от расова и етническа омраза. Член 14 от Конвенцията гласи както следва:

„Упражняването на правата и свободите, изложени в (...) Конвенцията, следва да бъде осигурено без всякаква дискриминация, основана на пол, раса, цвят на кожата, език, религия, политически и други убеждения, национален или социален произход, принадлежност към национално малцинство, имущество, рождение или друг някакъв признак.“

A. Допустимост

94. Правителството повдига възражението, че вътрешните способи за обжалване не са били изчерпани. То упреква жалбоподателката, че не е упражнила правото си на обжалване, дадено ѝ от Закона за защита от дискриминация. По-специално, правителството твърди, че тя е имала възможността да сезира Комисията за защита от дискриминация, органа, натоварен с прилагането на законодателството за борба с дискриминацията. То добавя, че член 74, алинея 2 от Закона за защита от дискриминация препраща към производство за търсене на деликтна отговорност от държавата, когато конкретното дискриминационно третиране е резултат от актове, действия и бездействия на държавни органи или длъжностни лица.

95. Жалбоподателката оборва тезата на Правителството. На първо място, що се отнася до възможността за сезиране на Комисията за защита от дискриминация, тя излага, че не е можела да подаде жалба

срещу извършителя на престъплението, след като последният не е бил изрично установен от разследващите органи. Като се позовава на практиката на Съда, тя заявява освен това, че за нея е било достатъчно да сезира органите, водещи досъдебното производство, с наказателна жалба, за да изчерпи вътрешните способности за обжалване. На второ място, жалбоподателката твърди, че не е можела да подаде жалба срещу прокуратурата, защото специализираната Комисия сама преценява, в едно свое неотдавнашно решение, че не е компетентна да разглежда жалби срещу работата на органи на съдебната власт по наказателни производства.

96. Що се отнася до възможността за завеждане на дело за обезщетение срещу държавата, жалбоподателката заявява, че правителството не е представило нито едно съдебно решение, постановено на основание Закона за отговорността на държавата и присъждащо обезщетение за деяния, подобни на разглеждания случай. В член 2 от въпросния закон е даден изчерпателен списък на хипотезите, при които гражданин може да заведе иск за деликтна отговорност срещу държавата, и, според нея, липсата на ефективно разследване на престъпление не е сред изброените хипотези.

97. Съдът припомня на първо място, че съгласно член 35 § 1 от Конвенцията той може да бъде сезиран само след изчерпване на ефективните и нормално съществуващи способности за обжалване във вътрешното право. Правителството, възразяващо, че тези способности не са изчерпани, е длъжно да убеди Съда, че правните средства за обжалване, които цитира, са били ефективни и достъпни както на теория, така и на практика по времето на деянието (виж, наред с много други, *Сејдович срещу Италия (Sejdovic c. Italie)* [ГК], № 56581/00, §§ 45 и 46, ЕСПЧ 2006-II).

98. В дадения случай Съдът отбелязва, че според жалбоподателката разследващите органи не са потърсили да установят дали опитът за убийството ѝ е бил мотивиран от предразсъдъци, свързани с принадлежността ѝ към ромската общност. Що се отнася до Правителството, то посочва две правни средства за обжалване, които жалбоподателката не била упражнила: жалба до Комисията за защита от дискриминация и иск за обезщетение съгласно разпоредбите на Закона за отговорността на държавата.

99. Съдът отбелязва, че съгласно приложимото в дадения случай вътрешно право Комисията за защита от дискриминация е била призвана да прилага разпоредбите на Закона за защита от дискриминация, както и други антидискриминационни текстове от вътрешното законодателство (параграф 60 по-горе). Въпреки че на теория компетентността на Комисията изглежда доста широка, Съдът констатира, че законът за защита от дискриминация от 2004 година не съдържа нито една специфична разпоредба, задължаваща органите,

водещи наказателно производство, да разследват за евентуални расистки подбуди за дадено престъпление. Такова задължение, както изглежда, не произтича директно и от разпоредбите на Конституцията или на Наказателно-процесуалния кодекс, които провъзгласяват принципа за равенство на гражданите пред закона (параграф 57 по-горе). Съдът отбелязва, че правителството не е представило нито едно решение на Комисията за защита от дискриминация, нито на вътрешните съдилища, от което да може да се заключи, че въпросната Комисия е в състояние да контролира работата на органите, водещи наказателно разследване, и да констатира наличие на дискриминационно третиране в резултат на техни актове, действия или пропуски. При тези обстоятелства Съдът счита за неустановено, че процедурата по сезиране на Комисията за защита от дискриминация е можела да изиграе ролята на достатъчно ефективен способ за обжалване, който да удовлетвори исканията на жалбоподателката.

100. Що се отнася до другото правно средство, споменато от правителството, а именно завеждането на иск за обезщетение срещу държавата, Съдът отбелязва, че образуваното след инцидента на 14 юли 1999 г. досъдебно производство е водено и контролирано от следовател, прокуратура и съдии от окръжния съд. Това са все органи на съдебната власт, чиято деликтна отговорност е предмет на член 2 от Закона за отговорността на държавата. Налага се изводът, че неефективността на наказателно разследване, водено срещу трети лица, не фигурира сред хипотезите, водещи към търсене на отговорност от държавата, изброени в този член (параграф 56 по-горе). Правителството не е представило нито едно съдебно решение, от което да е видно, че Законът за отговорността на държавата би бил приложим в ситуация като описаната от жалбоподателката.

101. Съдът счита следователно, че е редно да се отхвърли възражението за неизчерпване, направено от правителството. От друга страна, Съдът констатира, че претенцията, почиваща на член 14 в съчетание с член 2, очевидно не е необоснована по смисъла на член 35 § 3 а) от Конвенцията и че няма никакво основание за недопустимост. Следователно е редно тя да се обяви за допустима.

Б. По същество

1. Аргументи на страните

102. Жалбоподателката, която е от ромски произход, твърди веднага, че както се вижда от постоянната практика на Съда, член 2 от Конвенцията задължава властите да разследват за наличие на расистки подбуди при посегателства срещу живота винаги, когато разполагат с данни, според които расова или етническа омраза вероятно е накарала

извършителят на престъплението да извърши съответното деяние. Тя смята, че в нейния случай разследващите органи са разполагали с достатъчно фактически данни, сочещи, че в инцидента с жалбоподателката са замесени младежи от български произход, влезли в конфликт с използване на сила с група младежи роми от нейното село. Но следата за вероятно наличие на расистка подбуда за престъплението така и не е била изследвана от водещите разследването, нещо което е необяснимо според жалбоподателката.

103. Правителството признава, че органите, натоварени с досъдебното производство, не са разследвали за евентуално наличие на расистка подбуда за нападението с огнестрелно оръжие, извършено срещу жалбоподателката. То поддържа, че въз основа на събраните по време на разследването доказателства въпросните органи са преценили, че инцидентът с жалбоподателката е станал вследствие на конфликт между две групи младежи, избухнал в дискотека, и че расовата омраза не е била основанието, накарало неизвестното лице да рани жалбоподателката.

2. Преценка на Съда

104. Съдът припомня, че при разследване на насилствени инциденти, за които съществуват подозрения за расова конотация, властите на държавата са задължени в допълнение да извършат всички разумни действия, позволяващи им да открият дали съществуват расистки мотиви и да установят дали чувства на омраза или предразсъдъци във връзка с етническия произход са изиграли роля в събитията, дори и често да е изключително трудно да се докаже на практика расистка мотивация. Съдът припомня също така, че задължението на държавата ответник да разследва наличието на евентуални расистки конотации в даден акт на насилие е задължение за използване на определени средства, а не за постигане на абсолютен резултат; властите следва да извършат разумните действия с оглед на обстоятелствата (*Ангелова и Илиев срещу България*, № 55523/00, § 115, ЕСПЧ 2007-IX, *Начова и други срещу България* [ГК], № 43577/98 и № 43579/98, § 160, ЕСПЧ 2005-VII). Същото важи и когато насилствените действия са били извършени от граждани. Да се третират насилието и бруталностите с расистка мотивация както се третират случаите без расистка конотация би означавало да си затворим очите пред специфичността на действия, особено разрушителни за основните права. Неправенето на разлика в начина, по който се третират едни изконно различни ситуации, може да съставлява неправомерно третиране, несъвместимо с член 14 от Конвенцията (виж, *mutatis mutandis*, *Шечич срещу Хърватия* (*Šečić c. Croatie*), № 40116/02, § 67, 31 май 2007 и *Начова и други*, горесцитирано, § 160).

105. Съдът отбелязва, че правителството не оспорва факта, че разследващите органи не са потърсили да установят евентуално наличие на расистка подбуда в конкретното престъпление. Правителството поддържа, че не е имало достатъчно данни, навеждащи на мисълта, че в събитията в конкретния случай би могла да е изиграла роля расова или етническа омраза.

106. Като се обръща към фактите по делото, Съдът отбелязва на първо място, че трите дни, предшествали инцидента с жалбоподателката, са били белязани от серия от насилствени сблъсъци и закани, случили се изцяло в селото на засегнатата, включително в нейната махала. Става ясно, че конфликт, възникнал в дискотека между двама души, принадлежащи към различни етнически общности, се е изродил и е изправил една срещу друга две групи младежи, едните от ромски, а другите от български произход, въоръжени с пушки и тояги (параграфи 6 до 9 по-горе). Полицията в Луковит е била в течение на ситуацията на място, защото е изпратила патрул в Ъглен и в Пещерна, който да успокои духовете и да попречи на евентуално сбиване между двете групи младежи (параграф 10 по-горе). От друга страна, един от младежите от български произход от Пещерна е реагирал на предупрежденията на полицаите да не влиза повече в конфликт с ромските младежи, заявявайки, че не го е страх от „циганите“ (пак там).

107. Разследващите органи са направили бързо връзка между инцидента в дома на жалбоподателката и сблъсъците между двете групи младежи. Младежите от български произход от Пещерна са били задържани и разпитани едва няколко часа след нападението срещу жалбоподателката и именно те са съставлявали кръга заподозрени през цялото разследване.

108. Съдът отбелязва, на второ място, че в писмото си от 4 април 2000 г., адресирано до апелативния прокурор, жалбоподателката е изразила мнението, че става въпрос за престъпление, мотивирано от расова и етническа омраза срещу ромите (параграф 32 по-горе), етнокултурната група, към която тя самата принадлежи. Но този аспект на жалбата не е взет предвид от водещите разследването.

109. В светлината на тези факти Съдът счита, че разследващите органи са разполагали с достатъчно обективни и конкретни данни, които е можело да събудят съмнения за расистки подбуди в опита за убийство на жалбоподателката и че са били длъжни да разследват този специфичен аспект с цялото необходимо усърдие. В това отношение Съдът счита, че следва да се направи разлика между настоящото дело и делото *Коки и други срещу Словакия (Koky et autres c. Slovaquie)*, № 13624/03, 12 юни 2012, при което индикациите за расистка мотивация, стояща в основата на насилствени действия на група граждани, се съдържат изключително в показанията на жертвите (виж параграфи 31-

61, 217 *in fine* и 224 от горесцитираното решение), както и дело *Миџигарова срещу Словакия (Mižigárová c. Slovaquie)*, № 74832/01, § 122, 14 декември 2010, където властите не са разполагали с никаква конкретна информация, сочеща за евентуално наличие на расистки мотив.

110. При настоящото дело не е положено никакво усилие да се разследва за евентуално наличие на расистки мотив, въпреки съществуването на достатъчно конкретни доказателства в това отношение. В частност, заподозрените от властите младежи въобще не са били разпитвани за общото им поведение спрямо етнокултурната група, към която принадлежи жертвата. Видно е, че разследващите органи не са търсили повече да установят дали един или повече от тези младежи са участвали в миналото в насилствени инциденти с расова конотация, или дали симпатизират, например, на екстремистки и расистки идеологии. Младежите не са били разпитвани по въпроса дали съществува връзка между конфликта, противопоставил ги на групата ромски младежи, инцидента в дома на друг човек от ромски произход, А.В., и появяването им в селото на жертвата вечерта, когато е извършен опитът за убийство на последната. Става ясно, че разследващите не са потърсили да установят дали евентуално съществува връзка между тези действия, извършени всички срещу лица от ромски произход, в кратък отрязък от време и в едно и също село.

111. При наличието на горепосочените фактически данни Съдът счита за неприемливо протакането на съответното разследване от отговорните органи над тринадесет години, без последните да предприемат и най-малкото действие, за да установят дали опитът за убийство на жалбоподателката е бил мотивиран от расова омраза. Съдът счита следователно, че държавата ответник е нарушила член 14, в съчетание с член 2 от Конвенцията, в неговия процедурен аспект.

III. ОТНОСНО ПРИЛОЖЕНИЕТО НА ЧЛ. 41 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

112. Съгласно чл. 41 от Конвенцията,

„Ако Съдът установи нарушение на Конвенцията или на Протоколите към нея и ако вътрешното право на съответната Високодоговаряща страна допуска само частично обезщетение, Съдът, ако е необходимо, постановява предоставянето на справедливо обезщетение на потърпевшата страна.“

A. Вреди

113. Жалбоподателката претендира за сумата от 30 000 евро (EUR) за понесени неимуществени вреди.

114. Според Правителството исканата сума е прекомерна.

115. Съдът счита, че жалбоподателката е претърпяла сигурна неимуществена вреда в резултат на констатираните нарушения на правата ѝ, гарантирани от членове 2 и 14 от Конвенцията. Съдът счита, че следва да ѝ бъдат присъдени 12 000 евро за понесени неимуществени вреди.

Б. Разходи и разноски

116. Жалбоподателката претендира също така за 4 620 евро за разходи и разноски, направени пред Съда, сума, съответстваща на хонорарите на двамата ѝ адвокати за шестдесет и пет часа юридически труд при почасова ставка от 70 евро, плюс 70 евро за пощенски и канцеларски разноски. Тя представя в доказателство на своите претенции копие от договора с двамата адвокати и подробен отчет за направените разноски. Нейното желание е сумата, която ѝ бъде присъдена за направените разходи и разноски, да бъде директно преведена по сметката на нейните представители, адвокати С. Стефанова и М. Екимджиев.

117. Правителството, оспорващо именно общия размер на адвокатския хонорар, приложената почасова ставка и броя отработени часове по настоящото дело, счита, че исканата сума е прекомерна.

118. Съдът припомня, че съгласно неговата практика всеки жалбоподател има право на възстановяване на разходите и разноските само дотолкова, доколкото е доказал, че те са понесени действително и са необходими и разумни по своя размер.

119. В дадения случай Съдът отбелязва, че жалбоподателката е подкрепила претенциите си с необходимите документи. За разлика от Правителството, Съдът не счита за нера разумен деклариания брой часове за юридическа работа по настоящето дело, като има предвид, в частност, сложността на последното.

120. Що се отнася до почасовата ставка от 70 евро, Съдът отбелязва, че Правителството не претендира, че тя надвишава почасовата ставка, прилагана например от големите български адвокатски кантори (виж, *mutatis mutandis*, *Ангелова срещу България (Anguelova c. la Bulgarie)*, № 38361/97, § 176, ЕСПЧ 2002-IV).

121. Като отчита гореизложените съображения, Съдът счита, че исканата сума не е нито прекомерна, нито неоправдана. След приспадане на сумата, отпусната на жалбоподателката от Съвета на Европа за съдебна помощ, а именно 850 евро, Съдът присъжда на заинтересуваното лице сумата от 3 770 евро за направени разходи и разноски, която ще бъде преведена по банковата сметка на нейните представители.

В. Лихва за забава

122. Съдът счита за уместно лихвата за забава да се основава на лихвения процент по пределното кредитно улеснение на Европейската централна банка, към който следва да се добавят три процентни пункта.

ПО ТЕЗИ ПРИЧИНИ, СЪДЪТ ЕДИНОДУШНО,

1. *Решава* да се произнесе по възражението за неизчерпване, повдигнато от правителството ответник, едновременно с произнасянето по същество, като отхвърля възражението;
2. *Обявява* жалбата за допустима;
3. *Постановява*, че е налице нарушение на член 2 от Конвенцията в неговия процедурен аспект;
4. *Постановява*, че е налице нарушение на член 14 в съчетание с член 2 от Конвенцията;
5. *Постановява*
 - а) че държавата ответник следва да заплати на жалбоподателката, в рамките на три месеца от датата, на която решението влезе в сила в съответствие с член 44 § 2 от Конвенцията, следните суми, които да бъдат обърнати в български лева по курса, приложим към датата на плащането им:
 - i. 12 000 евро (дванадесет хиляди евро), плюс всички данъци, които могат да бъдат наложени, за неимуществени вреди,
 - ii. 3 770 евро (три хиляди седемстотин и седемдесет евро), плюс всички данъци, които могат да бъдат наложени на жалбоподателката, за разходи и разноси, които следва да се преведат директно по сметката на нейните представители;
 - б) че от датата на изтичане на гореспоменатия срок до изплащането се дължи проста лихва върху горепосочената сума в размер, равен на ставката на пределното кредитно улеснение на Европейската централна банка по време на просрочения период плюс три процентни пункта;
6. *Отхвърля* останалата част от претенцията за справедливо обезщетение.

Изготвено на френски език и съобщено писмено на 23 октомври 2012 г., съгласно член 77 §§ 2 и 3 от Правилника на Съда.

Фатош Арачи
Заместник-секретар

Лех Гарлицки
Председател